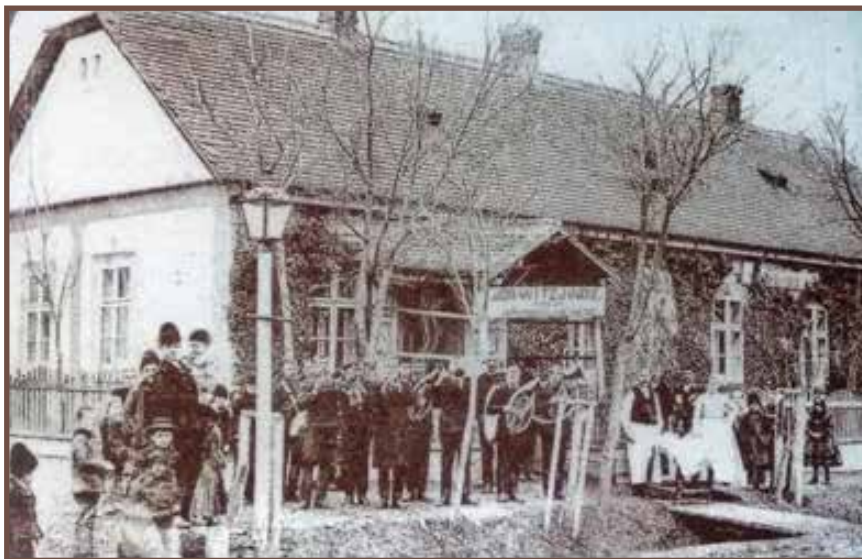

Kötélgyártók

Lacháza: Kutyela Ignác, Madaras Bálint

Gránitz János étterme (Ráckevei út 10)

Lakatosok

Lacháza: Bak Máté, Molnár Lajos

Marha- és sertéskereskedők

Lacháza: Frank László, Szegedi Gábor

Pereg: Répás Mátyás, Szikora István

Mészárosok

Lacháza: Bleyer József, Bleier Zsigmond, Nagy Antal

Molnárok

Lacháza: Diricz János, Devecseri Gábor M., Huszár Pál, Kovács Béla, Mikula Károly, Rác Gábor, Szódi Sándor, Vörös Lajos

Órás

Pereg: Kirsch János

Pék

Lacháza: Hauer Lajos

Szabók (férfi)

Lacháza: Bak Ignác, Boltos István, Csiszár Gábor, Feit János, özv. Gudmon Lidia, Kovács Antal, Kovács Imre, Kovács József, Kovács Miklós

Pereg: Jónás Imre, Krizsik János, Orbán József

Szabók (női)

Lacháza: Terelmes András, Vörös Imre

Szatócsok

Lacháza: Gál Ferencz, Grósz Ignác, Klein Sámuel, Kóhn Gábor, Róth Ignác

Pereg: özv. Bleier Ilona

Szénkereskedő

Lacháza: Lővy Ignác

Szűgyártó

Lacháza: Földváry György

Szobafestő

Lacháza: Kertesi Rezső

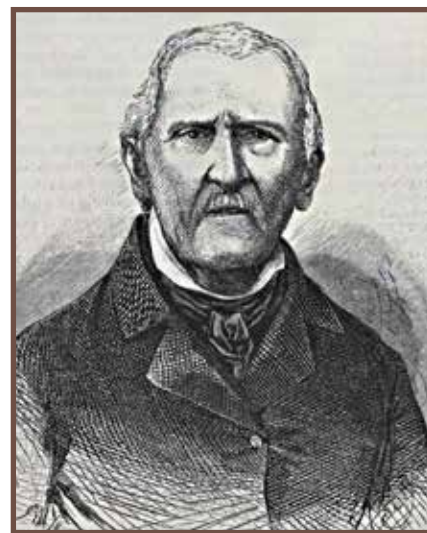
Takácsok

Lacháza: Baróda András, Barada Antal, Farkas Gábor, Földvári Gábor és

Lajos, Hállai Sándor, Kis Pál András, Krizsik István, Baradi Antal, Pintér János, Seregély Gábor, Süveg János,

Ez ellen a' gonosz ellen mind hasznos, mind egyedül-való orvosság a' jó neveléssel öszveköttetett tanítás."

Fülöpszállás ősi kiskun település már a 17. század második felében tartott latin iskolát, de írásos emlékeink erről az intézményről sajnos nincsenek. Azt viszont írásos dokumentumok igazolják, hogy a Debreceni Kollégiumban a 17. század végén és a 18. század elején 13 fülöpszállási diák tanult. Ők a falujukban végzett alsóbb iskoláik után kerültek oda.

Kiss György

özv. Varsányi Erzsébet

Vegyeskereskedők

Lacháza: Bleier Gábor, Bleier Jakab, Bleyer Péter, Hauer Lázár, Perlgrund Dávid, Schictanz

József, Veisz Ede

Pereg: Gránitz János, Klein Jakab, Virág Márton

Folytatjuk...

Dr. Szenttamási-Babós Lajos
helytörténeti kutató

A NÉPTANÍTÓK EMLÉKEZETE

Kiss György (1782–1870)

„Iskolák. Világítótoronyok! A jövő fényjelei! Száz és száz kis magot tartalmazó gabók, belőlük fog megszületni az új, a jobb, a bölcsőbb.”

(Arthur Conan Doyle)

A „Tanítás módja, melyet követnek a helvetica confessio tartó Dunán innen lévő superintendentia megyéjébéli minden oskolák. 1801” című 220 esztendő módszeres könyvecskéjében olvasható a következő bölcs megállapítás:

„A tapasztalás tanítja mind azt, hogy az Ember mélyseges tudatlanságban születik, mind azt, hogy ha ebben a tudatlanságban marad, mihelyt az idő nevedésével, a Léleknek tehetségei kezdenek ki fejődni, minden gonoszra hanyatt homlok rohan.

Ez bizonyítja falunk iskolájának korai létét. Mária Terézia felmérte a protestáns iskolákban folyó munkát. A felmérés kérdéseire adott válaszokból kitűnik, hogy falunkban nem magánszemély, hanem a helvét (református) hitvallású gyülekezet alapította az iskolát „igen régen”. A református egyház irattárában található protocollumban egy latin nyelvű feljegyzés tanúskodik arról, hogy a 18. században bizonyosan működött latin nyelvű iskola. Ez tartalmazza a református iskola rektorainak nevét „szolgálatjuknak a rendjében”. A felsorolás Johannes Kontra, azaz Kontra János nevével, az 1714–15. esztendővel kezdődik, és az ezt követő mintegy 120 éves időszakot Pór Bertalan zárja, mint utolsó rektor. Ő 1833. május 16-ig töltötte be tiszteit.

„Ekkor ugyanis megszüntetett az academica promotio. Ettől fogva ezen állásra tanító káplánok alkalmaztattak, elsőben Újlaky István személyében”.

Ekkor a fülöpszállásiak a szabadszállási iskola „érdemed rektorát”, Szerencsi Újlaky Karcagi Istvánt hívták meg. Ő a következő évben tanulmányainak befejezését követően papi vizsgát tett, és 1847-ig az iskola első tanító káplán-

Düsen Kaseinov, a TÜRKSÖY főtitkára Karcagon járt...

ja, és a nagyobb fiúgyermekek tanítója volt. Az „öregebb lányokat” 1849-ig Zsíros István, a kisebb fiúgyermekeket Tóth István orgonista kántor tanította 1828. május 18-tól 1840-ben bekövetkezett haláláig. Ő, mint a református gyülekezet kántora a jegyzőkönyvek tanúsága szerint tanítói munkáját elhanyagolta. Ennek elvégzésére maga helyett segédtanítókat alkalmazott több ízben is.

Így lett nálunk segédtanító 1838-tól az a Bösörményi Mihály, akiről a Redemptio 2019. júniusi számában már megemlékeztem. 1835-ben érkezett a református iskolába Kiss György, aki a kisebb leányok tanítója lett.

Kiss György 1782. április 22-én Ung megyében, Nagy-Kaposon született. Alsóbb iskoláit szülőhelyén végezte, majd a sárospataki főiskolán folytatta. Innen lépett a tanítói pályára 1802. március 12-én. Először Fehér megyében, Sárbogárdon, aztán Dunaszentgyörgyön, Ordason, Tasson tanított két-két évig. 1810-ben az izsáki református egyház hívta meg tanítójául, „melynek kebelében 25 évig a gyülekezet közmegelegedésére viselte hivatalát”. Időközben házasságot kötött a Fülöpszálláson, 1799. június 29-én született Kőrösi Máriával, akinek édesapja Kőrösi Mihály, édesanyja Markó Judit volt. Felesége 1832. április 18-án, 42 évesen elhunyt. Kiss György 1835-ben feleségének szülőhelyére, Fülöpszállásra költözött „a kisebb leányok tanítására felkérte, ezeket 1853-ig atyai gonddal vezette”. Az ő tanítóskodásának idejében, 1846. július 6-án a református templomra új toronysisakot tettek fel az 1844. július 3-i vihar által ledöntött helyébe. Ennek gombjába több dokumentum mellett elhelyezték a „Kun Filepszállási fi és leányiskolákban járó gyermekek névsorát”, melyet feljegyzett „... ezen Iskola rendes Tanítója Kiss György Július 6kán 1846”. Ebből az írásból tudtuk meg többek között az iskola tanulóinak akkori létszámát is, ami 367 fő volt.

1853. július 31-én, 18 évi fülöpszállási munkálkodás után ismét Izsákra, a „kisebb leányok tanítására hívatván” örömet engedett a meghívásnak, „csak hogy az ottani temetőben 1832 óta nyugvó neje mellett pihenhesse ki majd ő is földi hosszú fáradalmaikat”. Távozásának anyagi okai is lehettek, mivel a jegyzőkönyv tanúsága szerint elfogadja a felkérést, „ha jó szállás adatik és fizetése javítása pár pengő forintra emelkedik”. Szomorú, hogy egyedül élve is – hiszen felesége régen elhunyt, gyermeke nem lévén – szegénységben tengette életét. A kor

néptanítóinak anyagi helyzetére jellemző a Kiss György mellett a kisebb fiúgyermekeket tanító Varga József éneklő kántor távozását indokló levele 1849-ben, melyet az egyházi jegyzőkönyvben így örökítettek meg: „tudatja, hogy miután itteni fizetésével ki nem jön, s' javításához sincs reménye, továbbra itten Tanító és Kántor lenni megszűnt”. Az Izsákra visszatérő 71 éves Kiss György még évekig oktatott a református egyház iskolájában. 1862-ben írták róla a Vasárnapi Újságban: „...a gondviselés a 80 év mellett folytonos jó egészséggel áldotta meg. Néha panaszkodik már a kerekék gyengesége és az örölöszközők hiánya miatt”. Az akkori református gyülekezetnek már csak három tagja volt, aki ne lett volna a tanítványa az első ízben Izsákon töltött 25 esztendő alatt. 1870. szeptember 21-én, 88 éves korában fejezte be földi pályafutását. Szeptember 22-én helyezték örök nyugalomba az izsáki temetőben, fiatalon elhunyt felesége mellé.

Az ő élete is példája annak, amit 1862-ben írtak a néptanítókról. Sok tanító hálát adhatott, ha családját napról-napra tengethette, nemhogy „vénségére takaríthasson” (megtakarítson), hát még, hogy „lelki épülésének nevelésére” (növelésére) könyveket is vehessen! S mégis sok néptanító példája bizonyítja, hogy lehet az ember a legmostohább életviszonyok között is boldog és megelegedett, ha határozottan kitűzte magának élete irányát, melytől soha el nem tántorodott.

Kötelességünk megemlékezni a népnevelés ezen érdemes napszamosairól, akik csendes magányban, kevesektől ismerve és méltányolva, kitartó szorgalommal és türelemmel „működtek elvállalt szakmájokban, többnyire mindig csak töviseit érezték azon pályának, melynek rózsái csak gyéren virítottak”. A szent ügy, melynek egy egész életet szenteltek, abban az időben ritkán biztosította öreg napjaikat nyugdíjjal, vagy egyéb anyagi elismeréssel. Más jutalmuk alig maradt a „tisztá öntudatnál”.

Források:

Izsáki református egyház halotti anyakönyve

Fülöpszállási református egyház protocolluma

1846. évi toronygombirat Fülöpszállás református templomának toronyából

Vasárnapi Újság IX. évfolyam 35. sz. augusztus 31. 1862

Varga Istvánné
magyar-történelem tanár

A TÜRKSÖY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı) a török világ legnagyobb nemzetközi kulturális szervezete fogja össze azokat a népeket, melyek tőlünk keletre, a törökségi kultúra égise alatt élnek. Elsődleges feladata az, hogy megismertesse a világgal azokat az értékeket, melyek a tudomány és a művelődéstörténet terén összetartozók, ám a különböző országokban keletkeztek. A TÜRKSÖY a kulturális minisztériumokkal együtt szervezi a török kulturális fővárosok rendezvényeit, és hangot ad minden olyan eseménynek, évfordulónak, melyek érintik ezt a kultúrkört. Nekik köszönhetően legutóbb Ankarában nemzetközi konferenciával tisztelegtek városunk szülöttje, Németh Gyula turkológus, akadémikus emlékének születése 130. évfordulóján. Az évforduló tiszteletére Németh Gyula-éremet bocsátottak ki.

2020. november 4-én városunkba látogatott Düsen Kaseinov, a TÜRKSÖY főtitkára, hogy jobban megismerje Karcagot, ahol ugyan egyszer már egy kazak delegáció tagjaként járt. Érdekelte ez a város, amelyről tudni vélik a világban, hogy a 20. századi turkológia bölcsője, amely négy generáción át adott jelentős kutatókat a tudomány-nak. Kevés olyan helye van hazánkban, ahol annyi, a törökségi kultúrával kapcsolatos esemény lett volna, mint ebben a városban. Mándoky Kongur István halála után különösen megélnékültek a kazak és a törökországi kapcsolatok is, melyek főként egyetemi hallgatók és kutatók látogatása tett elevenné. Évi rendszerességgel járnak ide a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszéke és az ankarai Hacettepe Egyetem Folklór Tanszéke közötti Erasmus program keretében tanuló hallgatók, tanáraikkal együtt. Prof. dr. Özkul Çobanoğlu és munkatársai, valamint korábban az Ankara Egyetem Hungarológiai Tanszékének tanszékvezetője, Prof. Dr. Naciye Güngörmüş és tanítványai. Ez a város volt egyik szervezője és helyszíne az UNESCO által támogatott török-magyar néprajzkutató programnak, aminek eredményeként mind Ankarában, mint Budapesten kötet jelent meg, s ugyancsak itt jelent meg eddig hat olyan könyv, ami csak az anatóliai török népi kultúrával fog-